

HALK KÜTÜPHANELERİNDE ÇOCUKLARA VE GENÇLERE YÖNELİK YENİLİKÇİ BİLGİ HİZMETLERİ: TÜRKİYE'DE DURUM

Ahmet Altay* | Tania Todorova** | Bahtiyar Dursun***

ÖZ

Çocukların ve gençlerin kütüphane kullanma alışkanlığının günden güne azaldığı günümüzde; halk kütüphanelerinin amaçlarına ulaşması ve varlıklarını devam ettirmeleri için her geçen gün hızla farklılaşan koşullara uyum sağlaması gerekmektedir. Halk kütüphaneleri değişimleri öngörüp, yaşanan değişime göre kendilerini konumlandırabilirlerse, içinde yer aldıkları toplumun lokomotif kurumları haline gelecektir. Bu bağlamda başta yöneticiler ve kütüphaneciler olmak üzere halk kütüphanesi çalışanlarının değişen teknolojiye ve yeniliklere ayak uydurabilmeleri hatta daha da ötesinde; sahip oldukları yenilikçilik enerjilerini açığa çıkartarak yenilikler üretmeleri büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmada “yenilikçilik” kavramı üzerinde durularak, Halk kütüphanelerinde çocuk ve gençlere yönelik gerçekleştirilecek yaratıcı bilgi hizmetlerinin onların okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmalarındaki etkilerine değinilecektir. Ayrıca çalışmada Türkiye'deki halk kütüphanelerinde çocuk ve gençlere yönelik gerçekleştirilen yenilikçi bilgi hizmetlerinden örnekler sunulacaktır.

ANAHTAR KELİMELE: Yenilikçi kütüphane hizmetleri, halk kütüphaneleri, Türkiye

* Öğr.Gör. Kırklareli Üniversitesi

** Doç.Dr. Kütüphane Bilgi Teknolojileri Üniversitesi

*** Doç.Dr. Kırklareli Üniversitesi

THE CREATIVE INFORMATION SERVICES FOR CHILDREN AND YOUTH IN PUBLIC LIBRARIES: A CASE OF THE TURKEY

Ahmet Altay* | Tania Todorova** | Bahtiyar Dursun***

ABSTRACT

In this study, the term “creativity” will be emphasized. The effect of creative knowledge services in the public libraries on children’s and teenagers’ the habituation of reading and benefiting from library services will be studied. In addition to this, the samples about the creative knowledge services for the children and teenagers in the public libraries in Turkey will be given.

Nowadays, children and teenagers benefit from the libraries less than it was in the past. The public libraries have to accommodate themselves to the conditions that rapidly vary day by day in order to reach their goals and maintain their existence. If the public libraries can foresee the changes and take position in accordance with the changes then they will become the leading institution in the society in which they exist. In this context, the public libraries staff, first of all the managers and librarians, must accommodate themselves to the changing technology and innovations. Moreover, they must create new things by revealing the creative energy that they possess.

KEYWORDS: Creativity information services, public library, Turkey

* Lecturer. Kırklareli University

** Assoc. Prof.Dr. State University of Library Information Technology

*** Assoc. Prof.Dr. Kırklareli University

1. GİRİŞ

Din, dil, ırk, milliyet, yaş, eğitim, kültür, sosyoekonomik düzey ve politik görüş farkı gözetmeden, her tür kütüphane materyali ve çeşitli iletişim yolları aracılığıyla kültür ürünlerini ve bilgiyi insanlığın hizmetine ücretsiz sunarak, onlara ömür boyu eğitim ve boş zamanları değerlendirme olanağını veren, toplumla bütünleşip, sağlıklı kamuoyunun ulaşmasına olanak sağlayan, toplumun ekonomik, sosyal, eğitsel, kültürel ve teknik kalkınmasının gerçekleştirilmesini etkileyen demokratik kuruluşlar (Sağlamtunç, 1994: 149) olan halk kütüphaneleri, birey ve toplumsal grupların kültürel gelişimleri için temel bir ortam sağlayan kurumlardır (Ifla ve UNESCO, 1994).

Özellikle son 20-25 yılı kapsayan süreçte dünyamız sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik alanda çok hızlı ve büyük bir değişimin içerisine girmiş bulunmaktadır. Söz konusu değişim ve dönüşüm süreci hemen hemen bütün kurumsal yapıları etkilemektedir. Bu süreçten etkilenen kurumlardan biri de temel amacı içinde bulunduğu toplumun bilgi gereksinimini karşılamak olan birer kültürel ve toplumsal kurum niteliğindeki halk kütüphaneleridir. Bilgi teknolojilerinin hayatımızın her alanını kuşattığı günümüzde yapılan araştırmalar insanların halk kütüphanelerine olan ilgilerinin her geçen gün azaldığını göstermektedir. Özellikle literatürde “dijital yerli” olarak tanımlanan, doğduğundan beri bilgisayar ve enformasyon teknolojilerinin içinde olan ve internet, bilgisayar ve cep telefonu gibi dijital medya araçlarını kullanarak yetişen (Tonta, 2009: 745) günümüz gençlerinin halk kütüphanelerine olan ilgilerinin her geçen gün düştüğü bilinen bir gerçektir.

Halk kütüphanelerinin toplumda zayıflayan rol ve konumlarını güçlendirebilmeleri için yenilikçi hizmetler geliştirmeleri gerekmektedir. Özellikle de halk kütüphanelerinin en önemli kullanıcı grupları olan çocuklar ve gençleri tekrar kütüphaneye çekebilmek ve onlara kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırabilmeleri için yenilikçi ve girişimci bir örgütsel yapıya ve işleyişe kavuşmaları kaçınılmazdır.

2. YENİLİKÇİLİK VE YENİLİKÇİ HİZMETLER

Yenilikçilik, araştırmacılar tarafından farklı şekillerde ifade edilmiş olmasına rağmen benzer şekilde tanımlanmıştır. En kabul görmüş tanımında yenilikçilik; her alanda yeni ve yararlı fikirlerin üretilmesi olarak tanımlanır. Diğer bir benzer tanımda yenilikçilik; üretmek, kavramsallaştırmak veya bireyler ve gruplar tarafından birlikte çalışılarak geliştirilen yeni ve yararlı fikirler, süreçler ve prosedürler olarak ifade edilir (Amabile vd., Eren'den aktaran; Çiçek, 2011: 46-47). Yenilikçilik; değişim ve yeniliğin benimsenmesi, fikir ve olasılıkların test edilebilmesi, farklı bir bakış açısıyla (dış dünyaya bakışta esneklikle) örgütün dış çevresinde meydana gelen olaylara bakabilmesi ve var olan ürünlerin geliştirilmesi gibi eğilimleri içerir. Yenilikçilik bir süreçtir; yenilikçi kişiler problem ve sorunlara çözüm bulma yönünde yoğun çalışır ve bu çabalarındaki aşamalı değişiklikler ve iyileştirmelerle fikir ve çözümlerini değiştirerek geliştirirler (Gürol, 2006: 39). Yenilikçilik tanımlarına bakıldığında “yeni”, “farklı” olanı meydana getirme, ortaya çıkarmanın vurgulandığı görülmektedir.

Samen, (2008: 365-366) Yenilikçi düşünme ve yenilikçilik konusundaki kaynaklardan inceleyerek yenilikçiliğin temel özelliklerini şu şekilde özetlemiştir:

Yenilikçilik:

- İlk'tir. Daha önce gerçekleşmemiş olanı meydana getirir.
- Yeni ürün, yeni hizmet üretmektir.
- Sezgi ve hayal gücünü kullanma ile oluşur.
- Daha önce var olanın aldığı son şekildir. Katma değer getirir.
- Merak ve sorgulama sonucu oluşur. Nedir, nasıldır, niçin böyledir, daha farklı nasıl olabilir? Soruları yenilikçi düşünmeye teşvik eder.
- Zorunluluktur. Dünyamızda gelişmeler çok hızlı bir şekilde yaşanmaktadır.
- İhtiyaçtır. Her gün yeni bir sorunla karşılaşma ihtimali çok yüksektir. Mevcut çözüm önerileri sorunları çözmeye yetersiz kaldığında, yenilikçi fikirlere ihtiyaç duyulur.
- Öğretilebilirdir.

- Özgür düşünebilme ve çalışma ortamı ister.
- Yenilikçiliğin dört temel boyutu vardır. Bu boyutlar; akıcılık, esneklik, özgünlük ve ayrıntılamadır.
- Yenilikçilik bir takım süreçlerden oluşur. Bu süreçler İhtiyacın belirlenmesi, eldeki bilgilerin gözden geçirilmesi, bilginin sindirilmesi, parılının sezilmesi, ortaya çıkanların değerlendirilmesi. Bu beş adım başarıyla uygulandığında yenilikçi düşünceler geliştirilebilir.

Yenilikçilik, örgütün kendini sürekli olarak yenileştirme ve değiştirme yeteneğini yükseltir. Toplumlardaki değişim arzusu ve gerekliliği, örgütleri etkinliklerini arttıracak yeni yönetim anlayışlarına yönlendirmiştir. Örgütlerin yaşamını sürdürme, büyüme, daha iyi hizmet üretebilme, müşterilerinin gereksinimlerini giderebilme gibi amaçlarına ulaşmaları, yenilikçiliğin yalnız tespitini değil, ondan yeterince yararlanılmasını da içerir.

Yenilikçilik ve yenilikçi hizmetler bütün işletmeler açısından çok önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde örgüt yapısını geleneksel ve bürokratik engellerden arındırabilen, devamlı yeni ve özgün fikirler üretebilen, yeni pazar yapılarına yönelebilen, yeni yönetim anlayışları getirebilen işletmelerin başarılı oldukları kaçınılmaz bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. İşletmeler yenilikçiliği ve yenilikçi hizmetleri teşvik ederek kurumsal yapılarına değer yaratma potansiyelini arttırmakta ve rakipleri karşısında stratejik üstünlük kazanmaktadır. Ayrıca işletmeler insan kaynaklarındaki yenilikçi potansiyeli ortaya çıkararak yeni ürün ve hizmet geliştirmede büyük avantaj kazanmaktadır. İşletmeler yenilikçiliği teşvik ederek ve yenilikçi hizmetler geliştirerek rakiplerine fark atmakta, hizmet verdiği insanlarda farkındalık yaratmaktadır (Kapu ve Baştürk, 2013: 529).

İşletmelerin uygulama süreçlerinde yenilikçiliğin ortaya çıkması, yenilikçi bireylere ve onlardaki yenilikçi düşünmeye bağlıdır. Amabile, bireylerin herhangi bir eylemi bazı motivasyonlardan dolayı gerçekleştirdiği ve performansının teknik olarak iyi, yeterli ya da kabul edilebilir olmasının ise bireylerin gerekli yetenek ve maharete sahip olmalarına bağlı olduğunu belirtmektedir. Ancak eğer bireyler yenilikçi düşünme yeteneğine sahip değillerse, olağanüstü yüksek düzeyde maharet ve yeteneklerle bile yenilikçi çalışmalar üretemeyeceklerini söylemektedir.

Yenilikçi düşünme becerisinin ise, problemlere yönelik yeni perspektifler kazandırmaya elverişli bilişsel bir tarzı, yeni bilişsel yolların araştırılması için gerekli olan bir uygulama tekniğini veya çalışma biçimini içerdiğini ifade etmektedir. Amabile'ye göre yenilikçi düşünme, bağımsızlık, kendi kendini disipline etme, risk almaya yönelim, belirsizliğe yönelik tolerans ve problemlerle karşılaştığında sabretme gibi kişilik özelliklerine bağlı olarak gelişen bir zihinsel faaliyettir. Ona göre yenilikçi maharetler ise, öğrenme ile bilişsel esneklik ve entelektüel bağımsızlığı geliştiren uygulama teknikleriyle arttırılabilir (Amabile, 1997: 43).

3. HALK KÜTÜPHANELERİ VE YENİLİKÇİLİK

Dijitalleştirmede yaşanan gelişmeler ve internet ortamındaki bilgi yığınının her geçen gün artması halk kütüphanesi kullanımını olumsuz olarak etkilemiştir. Özellikle gençler ödev ve araştırmalarını hazırlarken kütüphanelere gitmek yerine internet yoluyla bilgiye ulaşmayı tercih etmektedir. Nitekim gençlerin kütüphane kullanımıyla ilgili yapılan bir araştırmada sorulan "Ödevlerimi hazırlamam için kütüphaneye gitmeme gerek yok, aradığımı internette bulabiliyorum" ifadesine katılım düzeyi %81.3 düzeyinde olmuştur (Altay ve diğ., 2012: 336). Geline bu nokta halk kütüphanelerini ve kütüphane çalışanlarını yeni yenilikçi hizmetler ortaya koymalarını zorunlu kılmaktadır. Kütüphane çalışanları halk kütüphanelerini yaşamın merkezine koyarak kullanıcılara bu geniş bilgi yığınları arasında rehber olmalıdır. Bu kapsamda halk kütüphanelerinde bir an önce bilgi hizmetlerinde yeni ve çekici hizmetler denemeye başlanmalıdır. Oluşan bütün bu yeni teknolojik gelişmeler halk kütüphaneleri için birçok yeni fırsatlara yol açmalıdır. Halk kütüphanecileri bunlardan en iyi şekilde yararlanmalı ve yeni ufuklar açmalıdır. Gelecekte araştırmacıların yapacağı çalışmalarda bilgi filtreleme ve seçimlerine önemli derecede ihtiyaç duyulacaktır. Bu aşamada halk kütüphanecileri, uzmanlıklarını ve yenilikçi düşüncelerini ortaya koyarak araştırmacılara yol gösterici olacaktır (Helinsky, 2009: 12-23).

Geleceğin dünyası kuşkusuz bilgi aktarımı ve yönetimine dayalı, teknolojik gelişime bağlı olarak farklılaşan çevresel koşullar ve yenilenen istemlere uygun hizmetleri evrensel ölçekte sunan kütüphanelerin varlığı

ğını zorunlu kılmaktadır. Yenilikçilik, temel unsurları “bilgi” olan bilgi çağı kütüphaneleri için aranılan özelliklerden biridir. Bilgi toplumunun hızlı değişim ortamında halk kütüphanelerinin yaşanan hızlı değişime ayak uydurabilmesi; hatta bu değişimin öncü kurumu olabilmesi için yenilikçiliği ve yenilikçi hizmetleri teşvik etmesi kaçınılmazdır. Bunun için de halk kütüphanelerinde yenilikçi kapasitelerin ortaya çıkarılması ve yenilikçi çözümlerle fark yaratılması gerekmektedir.

Bilginin en değerli kaynak haline geldiği günümüzde, halk kütüphaneleri daha çok bilgi kaynağını daha çok kişiyle buluşturmak için sürekli yenilikler yapmalı, yenilikçi hizmetler geliştirmelidir. Bu çerçevede öncelikle halk kütüphanelerinin bulunduğu yerdeki hizmet verdiği insanları tanıması gerekmektedir. Halk kütüphaneleri, çocukları, gençleri, yaşlıları, yetişkinleri, engellileri, ev hanımlarını ayrı gruplar olarak düşünüp, onları kazanabilmek için yenilikçi projeler geliştirmelidir. Kütüphaneye kimi kitap okumak, kimi ders çalışmak, kimi boş zamanını değerlendirmek için gelebilir. Gelen kişilere yardımcı olunmalı ve hiç gelmeyenleri de içeriye çekebilecek aktiviteler gerçekleştirilmelidir. Farklı grupları belirlemeli ve onların beklentileri öğrenilmelidir. Yeni teknolojik gelişmeler kütüphaneler için birçok yeni fırsatlara yol açmıştır, kütüphaneciler de yeni teknolojilerden en iyi şekilde yararlanmalı ve yeni hizmetler üretmelidir. Günümüzün bilim insanları ve okul çocukları kendi başına bilgiyi bulmada başı çekmektedirler. Bir sonraki aşamada kütüphaneciler, doğru sorular sorarak, kaynakları değerlendirerek ve mevcut çok geniş bilgi içinde kullanıcının ihtiyacı olanı çekip çıkararak onlara katkıda bulunabilirler (Bayter, 2012: 74-75).

IFLA ve UNESCO'nun halk kütüphanesi bildirgesine göre, halk kütüphanesi hizmetlerinin özünde olması gereken temel yenilikçi görev ve sorumlulukları ise şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Erken bir yaştan itibaren çocuklarda okuma alışkanlığını yaratma ve güçlendirme;
- Kişisel yenilikçi gelişme için fırsatlar sağlama;
- Çocukların ve gençlerin hayal gücünü ve yenilikçiliğini teşvik etme;
- Kültürel mirasın farkında olmayı, sanatın, bilimsel başarıların ve yeniliklerin değerini anlamayı geliştirme;

- Enformasyon ve bilgisayar okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesini kolaylaştırma;
- Tüm yaş grupları için okuryazarlık etkinliklerini ve programlarını destekleme ve bunlara katılma, gerekirse böyle etkinlikler başlatma (IFLA ve UNESCO, 1994).

Konu ile ilgili literatürdeki kaynaklardan yararlanarak Halk kütüphanelerinde yapılabilecek yenilikçi hizmetlerle ilgili örnek olabilecek uygulama ve programları çalışmasında başlıklar halinde listeleyen Yalvaç (2004: 47-49), halk kütüphanelerinde çocuklara ve gençlere yönelik yapılabilecek yenilikçi kütüphane hizmetlerini şu şekilde sıralamıştır:

- Okuma kültürünü gerçekleştirmek ve güçlendirmek üzere interaktif kitap tartışma programları,
- Araştırma, öğrenme ve keşfetme kültürünü gerçekleştirmek ve güçlendirmek üzere interaktif programlar,
- Yazar sunum programları,
- Enformasyon aktarımının önemli bir parçası olarak geleneksel-yerel, ulusal ve uluslararası şarkı, dans ve drama gösterileri,
- İş ve kariyer bilgisi programları,
- Kültürel farkındalık programları,
- Ortak çevreyi sağlama ve beraber olma programları,
- Formal öğrenmeyi destekleme programları (ev ödevlerine yardım programları, uzaktan öğrenim öğrencilerine destek programları vd.),
- Okul sonrası programları,
- Her disiplinde eğitici programlar,
- Çok kültürlülüğü ve sivil toplumu gerçekleştirme ve geliştirme programları,
- Toplumdaki diğer örgütler ile (örneğin, üniversiteler, okullar, kültürel kurumlar: müzeleri, galeriler, arşivler, kütüphaneler; ticaret odaları, sivil toplum kuruluşları vd.) resmi bağlantılar kurarak işbirliği içinde çocuklara ve gençlere verilen/verilecek hizmetleri geliştirme programları,
- Toplumsal, ekonomik, coğrafi, sağlık, fiziksel veya duygusal engelleri, ulaşım yoksunlukları, hareket sınırlılıkları ve diğer başka nedenlerle kütüphaneye gelemeyen insanları ve grupları (dışlanmış grupları) des-

tekleme ve güçlendirme programları (her türlü araç, gereç, teknoloji ve yöntemlerin kullanıldığı hizmet programları),

- Toplumda elektronik enformasyona erişimde teknolojik dezavantajlara sahip olanlar ile olmayanlar arasındaki uçurumu (dijital uçurumu) ortadan kaldırmak ve bu şekilde dışlanmışlara ve uzaklaştırılmışlara yönelik eşit fırsatlar sağlamak üzere geliştirilen hizmet programları,

- Okullar, aileler, çocuklar ve diğer toplumsal grupları buluşturma ve paylaşım sağlama programları,

- Çocuklar için çocuk merkezi, gençler için gençlik merkezi, yetişkinler için yetişkin merkezi olarak hizmet vermek üzere geliştirilen özel programlar,

- Değişik yaş gruplarındaki çocuklara yönelik, pedagoglarla işbirliği içinde, kütüphane çalışanları ve/veya gönüllüler tarafından yürütülen yaz okulu programları,

- Psikologların ve pedagogların desteği ile hazırlanan ve yürütülen aile ve ana-baba okulu programları; psikolojik rehberlik ve sosyal destek programları,

- Sağlık kampanyaları, uyuşturucu, alkol, sigara ile mücadele grupları, ana-baba ve bebek kulüpleri, gençlik kulüpleri, yetişkin ve yaşlı kulüpleri vd. nin faaliyetleri için toplanma yeri ve bunlarla ilgili hizmet sunma programları,

- Okullar, aileler, çocuklar ve diğer toplumsal grupları buluşturma ve paylaşım sağlama programları

- Çocuklar için çocuk merkezi, gençler için gençlik merkezi, yetişkinler için yetişkin merkezi olarak hizmet vermek üzere geliştirilen özel programlar,

- Değişik yaş gruplarındaki çocuklara yönelik, pedagoglarla işbirliği içinde, kütüphane çalışanları ve/veya gönüllüler tarafından yürütülen yaz okulu programları,

- Psikologların ve pedagogların desteği ile hazırlanan ve yürütülen aile ve ana-baba okulu programları; psikolojik rehberlik ve sosyal destek programları,

- E-kütüphane, e-bilgi, e-devlet vb. uygulamaları geliştirme ve destekleme programları,

- Yılın 365 günü, günün 24 saati hizmet vermek üzere, kütüphane hizmetlerine internet üzerinden erişimin sağlanması; iletişimi sağlamak için otomatik cevaplandırma makineleri; ödünç verilen ve geri dönen materyaller için kullanıcının kendi kendine hizmet verdiği elektronik materyal dolaşım makineleri vd. araçlarla geliştirilen hizmet programları,
- Günün 24 saati diğer kütüphaneler ile (halk, üniversite, özel araştırma kütüphaneleri vd. ile) işbirliği içinde topluma online elektronik danışma-araştırma hizmeti sağlama programları,
- Kütüphanenin ve hizmetlerinin tanıtılması ve pazarlanmasına yönelik programlar ve toplumu bilgilendirmeye dönük kütüphane tarafından hazırlanan çeşitli konulardaki duyuruları yaymak üzere geliştirilen programlar (örneğin, internette, tv ve radyo programlarında, gazetelerde, şehrin farklı yerlerindeki ilan panolarında posterlerle, ışıklı panolarda, kiosklarda, dev ekranlardan görüntüleri esnek, konforlu, dinlendirici, eğlenceli ve aynı zamanda geliştirici bir toplanma merkezi olarak kütüphaneye talebi artırıcı hizmet programları (örneğin, kütüphane içinde, müzik yayının, gazete ve dergilerin, internet bağlantısının, televizyonun, kütüphanenin değişik hizmetlerini tanıtan TV yayınlarının vd.nin bulunduğu bir kafeterya) ve diğer kültürel, sosyal, eğitsel, eğlendirici ve dinlendirici etkinlikler.

4. TÜRKİYE'DEKİ HALK KÜTÜPHANELERİNDE YENİLİKÇİ FAALİYETLERE ÖRNEKLER

Ülkemizdeki halk kütüphanelerinde gerçekleştirilen yenilikçi bilgi hizmetlerine bakılacak olunursa bu alanda pek çok iyi uygulama ile karşılaşmak mümkündür. Bu uygulamalardan en önemlisi Türkiye'de "Eşekli Kütüphaneci" olarak da bilinen Mustafa Güzelgöz'ün yenilikçi çalışmalarıdır. Ürgüp'te bir halk kütüphanesinde çalışan Güzelgöz, 1960'lı yıllarda köylere eşeksirtında kitap taşımıştır. Ayrıca kütüphanede folklor, fotoğrafçılık, sinema, bando, halıcılık vb. gibi faaliyetler gerçekleştiren Güzelgöz, bulunduğu yörede kooperatifçilik çalışmalarına da öncülük etmiştir. Güzelgöz, yaptığı çalışmalardan dolayı 1963 yılında "Amerikan

Barış Gönüllüleri Derneği" tarafından verilen İnsanlığa Hizmet Ödülü'nü almaya layık görülmüştür (İleri ve Talipoğlu, 2007: 3-12)

2002 yılında başlayan PULMAN-XT Projesi'nin Türkiye'de Uygulamaları çerçevesinde gerçekleştirilen Toplantı, Eğitim Programları, Seminerler, Pilot Uygulamaları vb. etkinlikler de Türkiye'deki halk kütüphanelerindeki yenilikçilik ve yenilikçi faaliyetleri teşvik eden önemli çalışmalarındandır (Yılmaz ve Bayır, 2004: 79-80). Bir diğer önemli çalışma ise; 2006-2007 yıllarında Türkiye'de Halk Kütüphaneleri alanındaki duayen akademisyenlerden birisi olan Prof. Dr. Bülent Yılmaz öncülüğünde; Türk Kütüphaneciler Derneği, Goethe Insitut ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen "Bölge Halk Kütüphaneleri Seminerleri" dir (Yılmaz, 2008: 107-121). Türkiye'deki halk kütüphanelerinde son yıllarda giderek artan yenilikçi ve yenilikçi faaliyetlerde PULMAN-XT Projesi Türkiye Uygulamalarının ve Bölge Halk Kütüphaneleri Seminerlerinin çok önemli katkıları vardır.

Çalışmanın bu bölümünde Türkiye'deki Halk Kütüphanelerinde son yıllarda gerçekleştirilen çocuklara ve gençlere yönelik yenilikçi ve yenilikçi hizmetlerden örnekler sunulacaktır².

- İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi tarafından her yıl çocuklara yönelik güzel masal okuma yarışması düzenlenmektedir. Bu yıl 31. defa gerçekleştirilen Güzel Masal Okuma Yarışması ülkemizde çocuk bayramı olarak kutlanan 23 Nisan tarihinde yapılmaktadır.

- İBB Beykoz Osman Akfırat Kütüphanesinde geleneksel çocuk oyunları ve masal saatleri düzenlenmektedir.

- İstanbul Beyoğlu Belediyesi Turabibaba Kütüphanesi'nde çocuk ve gençlere yönelik ücretsiz film ve belgesel gösterimleri yapılmakta, çeşitli (hızlı okuma, yenilikçi drama, satranç, tiyatro, halk oyunları vb.) kurslar da verilmektedir. Kütüphanede ayrıca "geleneksel karagöz ve hacivat" gösterimleri yapılmakta, Masal saati, öykü kulübesi gibi etkinliklerle okuma alışkanlığını arttıracak etkinlikler düzenlenmektedir.

²Çalışmada örnek olarak sunulan etkinlikler halk kütüphanelerin web sayfalarının taranması yoluyla elde edilmiştir.

- Bilecik İl halk kütüphanesinde özellikle çocuklara yönelik masal okuma yarışmaları, boyama etkinlikleri, el becerisi kazanma etkinlikleri vb. yenilikçi etkinlikler düzenlenmektedir.

- Burdur il halk Kütüphanesi'nde il milli eğitim müdürlüğüyle birlikte gerçekleştirilen "Kütüphaneye Tanışıyorum Kitapla Buluşuyorum" projesi kapsamında çocuk ve gençlere yönelik birçok yenilikçi etkinlik düzenlenmektedir.

- Çanakkale İl halk kütüphanesinde Çanakkale Üniversitesi Okul Öncesi Eğitim Bölümü ile yapılan işbirliğiyle her cumartesi günü okul öncesi öğrencilere yönelik "çocuk şenliği" etkinliği yapılmaktadır.

- Diyarbakır İl halk kütüphanesinde gençlere yönelik, bağlama, gitar, tiyatro, diksiyon vb. kurslar ve çalışma atölyeleri açılmaktadır.

- Isparta İl Halk Kütüphanesi'nde periyodik aralıklarla geleneksel Hacivat-karagöz gölge oyunu etkinliği düzenlenmektedir.

- Mersin İl Halk Kütüphanesi'nde öğrencilere yönelik "yaz tatilinde kütüphanede buluşuyoruz" isimli kampanya yürütülmektedir. Ayrıca kütüphanede gençlere yönelik şiir dinletisi, söyleşi, imza vb. etkinlikler yapılmaktadır.

- Sinop İl Halk Kütüphanesi'nde çocuklara ve gençlere yönelik ulusal düzeyde karikatür yarışması düzenlenmektedir.

- Trabzon İl Halk Kütüphanesi'nde çocuklara yönelik "küçük yazarlar" isimli proje düzenlenmektedir.

- Bartın İl Halk Kütüphanesi'nde üç aylık periyodlarla "kütüphane bülteni" yayınlanıyor. Ayrıca kütüphanede çocuk ve gençlere yönelik yazar okuyucu buluşmaları, tiyatro gösterimleri, sergi, oryantasyon programları vb. etkinlikler düzenlenmektedir.

- Iğdır İl Halk Kütüphanesi'nde düzenli aralıklarla yazar okuyucu buluşmaları ve imza günleri düzenlenmektedir.

- Yalova İl Halk Kütüphanesi'nde düzenli aralıklarla yazar okuyucu buluşmaları ve imza günleri düzenlenmektedir. Kütüphanede ayrıca düzenli aralıklarla gençlere yönelik geziler organize edilmektedir.

- Zonguldak İl Halk Kütüphanesi, Sakarya İl Halk Kütüphanesi, Konya İl Halk Kütüphanesi ve Zonguldak-Ulus İlçe Halk Kütüphanesi'nde de çocuklara ve gençlere yönelik konferans, kurs, tiyatro gösterim-

leri, sergi, oryantasyon programları vb. yenilikçi etkinlikler düzenlenmektedir.

5. SONUÇ

Halk kütüphaneleri bağlamında yenilikçiliği, değişen çevre koşulları ile uyum yapabilme amacını güden orijinal düşünceler üretme kabiliyeti ya da kapasitesi olarak ifade etmek mümkündür. Şu bir gerçektir ki; kütüphaneler yenilikçi hizmetlere önem verirlerse halk kütüphanesinin güçlü kalma ve bilgi sağlamada öncü rolü devam edecektir.

Halk kütüphanelerinin yenilikçi olmaları, yenilikçi fikir ve hizmet verebilmeleri uzun ve kapsamlı bir çalışmayı gerektirir. Yenilikçilik bir süreçtir ve bu süreç kendiliğinden gerçekleşmez. Halk kütüphanelerinin yenilikçi olmaları ancak örgütsel yapılarını ve işleyişlerini yenilikçiliği sağlayacak şekilde düzenlemeleri ile mümkün olacaktır. Halk kütüphanelerinin yenilikçi olmalarını sağlayacak olan, başta kütüphaneciler olmak üzere kütüphane çalışanları ve yöneticileridir. Yenilikçilik yenilikçi insanların ortaya koydukları ürün ve faaliyetlerdir. Bu nedenle halk kütüphanelerinde çalışan başta kütüphaneciler olmak üzere tüm kütüphane personeli önemli ve üzerine en çok yatırım yapılması gereken kaynak olarak görülmelidir. Kütüphane çalışanlarının yenilikçi ve girişimci yönlerini ortaya çıkaracak seminer, kurs vb. etkinliklerin düzenlenmesi bu yönden hayati önem taşımaktadır.

Çalışma kapsamında ele alınan Türkiye'deki Halk Kütüphanelerinde gerçekleştirilen yenilikçi hizmet örneklerinden yola çıkılarak aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Günümüzde internet ve sosyal medya kullanımı vb. etkenlerden dolayı çocuk ve gençlerin kitap okuma alışkanlıkları ve kütüphane kullanma alışkanlıkları hızla düşmektedir. Çocuk ve gençlerin okuma alışkanlığı ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmalarında halk kütüphanelerinin sorumluluklar üstlenmeleri kaçınılmazdır. Bu nedenle yaşanan değişim ve dönüşümle birlikte halk kütüphanelerinin de farklı bir biçim kazanmaları zorunludur.

- Türkiye’deki Halk kütüphanelerinde gerçekleştirilen yenilikçi faaliyetler gelecek açısından umut vericidir. Ancak 1300’ün üzerinde halk kütüphanesi bulunan bir ülke için bu örneklerin yeterli olmadığı açıktır.

- Yenilikçi faaliyetler konusunda ulusal boyutta herhangi bir kurumsal teşvikin ya da işbirliğinin olmadığı gözlenmektedir. Yapılan çalışmalar genellikle kütüphane çalışanları ve yöneticilerinin gayretleri ile gerçekleştirilmektedir.

- Yenilikçi çalışmalar alanında kütüphaneler arasında koordinasyon ve işbirliği eksikliği göze çarpmaktadır.

- Ülkemizde kütüphane çalışanlarının yenilikçi ve girişimci yönlerini ortaya çıkaracak seminer, kurs vb. etkinlikler yetersizdir.

Ulaşılan sonuçlar çerçevesinde Halk kütüphanelerindeki yenilikçi faaliyetlerin artırılması için aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Kütüphane çalışanlarının yenilikçi faaliyetlerini açığa çıkarmalarını ve geliştirmelerini sağlayacak iş ortamları hazırlanmalıdır.

- Kütüphane çalışanlarının yenilikçi hizmetler geliştirmelerini teşvik edecek, onları motive edecek panel, toplantı, seminer, kurs. vb. etkinlikler gerçekleştirilmelidir.

- Halk kütüphanelerinde gerçekleştirilen yenilikçi ve yenilikçi hizmetler teknolojik gelişmelerin sağladığı zengin imkânlarla desteklenmelidir.

- Gerçekleştirilecek yenilikçilik ve yenilikçi etkinliklerde diğer kamu kuruluşları, sivil toplum örgütleri, dernekler ve vakıflarla işbirliği imkânı aranmalıdır.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü ile Türk Kütüphaneciler Derneği önderliğinde Türkiye’deki halk kütüphaneleri arasında gerçekleştirilen yenilikçi ve yenilikçi hizmet ve faaliyetlerin duyurulmasını sağlayacak; hatta bu alanda işbirliği ve koordinasyon imkânı oluşturacak bir platform oluşturulmalıdır.

- Yenilikçi faaliyetler gerçekleştiren kurumlar ve çalışanlar onura edilmeli ödüllendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Altay, Ahmet, Seda Akın Gürdal ve İ.A. Yılmaz, (2012) "Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Bilgi Arama Davranışı Özellikleri Üzerine Bir Araştırma: Kırklareli Üniversitesi Pınarhisar Meslek Yüksekokulu Örneği" Bilgi Eksenli Kuram ve Uygulamalar Sorgulayıcı ve Çözümleyici Yaklaşımlar Sempozyumu, 31 Mayıs-02 Haziran 2012, Nevşehir. Ss.323-338.
- Amabile, Teresa M., (1997), "Motivating creativity in Organization:.....", California Management Review, Vol. 40, No: 1.
- Çiçek, Işık, (2011) "Teknoloji Geliştirmede Yaratıcılığı Yönetme" Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, ss. 45-55.
- Gürol, Mehmet Ali; (2006), Küresel Arena'da Girişimci ve Girişimcilik, Gazi Kitapevi, Ankara
- Helmsky, Zuzana (2009) Kütüphane Kaynak ve Hizmetlerini Pazarlama: Pratik Rehber, Çev. Mine Tonta, ÜNAK, Ankara.
- IFLA ve UNESCO. (1994).Public library manifesto. International Federation of Library Associations and Institutions.
- Ileri, Aydın ve Tayfun Talipoğlu (2007) Eşekle Gelen Aydınlık: Mustafa Güzelgöz kitabı. Anfora Yayıncılık, İstanbul.
- Kapu, Hüsnü ve Faruk Baştürk. "Yaratıcılık Tekniklerinin İşletme Eğitimindeki Yeri ve Önemi" http://www.iibf.selcuk.edu.tr/iibf_dergi/dosyalar/111348066507.pdf (Erişimtarihi: 22/10/2013)
- Kaya, Esmâ Ülkü ve Muhammet Düşükcan, (2007) "İşgören Yaratıcılığını Etkileyen Bireysel ve Mesleki Faktörler: Sağlık Sektöründe Bir Uygulama" Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 17, Sayı1, ss. 201-224.
- Sağlamtunc, Tülin (1994) Çağdaş Kütüphanecilik ve Düşünce Özgürlüğü Üzerine..Yapı Tasarım Üretim, İstanbul.
- Samen, Selda, (2008) "İşletmelerde Yaratıcılığın Önemi" Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 17, Sayı 2, ss. 363-378.
- Tonta, Yaşar (2009) "Dijital Yerliler, Sosyal Ağlar ve Kütüphanelerin Geleceği" TürkKütüphaneciliği, Cilt 23, Sayı 4, ss. 742-768.
- Yalvaç, Mesut. "21. Yüzyılda Halk Kütüphaneleri :Yaratıcı Kütüphane Hizmetleri" Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Bilgi ve BelgeYönetimi Bölümü'nün kuruluşunun 50. Yılına armağan. İçinde yay.haz. Doğan Atılğan, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Bilgi ve BelgeYönetimi Bölümü, 2004, ss. 43-50.
- Yılmaz, Bülent, Didar Bayır (2004) "PULMAN-XT Projesi ve Türk Kütüphaneciliğine Etkileri" Türk Kütüphaneciliği, Cilt 18, Sayı 1, ss. 79-84.

Yılmaz, Bülent, (2008) "Türkiye'de Halk Kütüphaneleri Bölge Seminerleri: İyi Uygulama Örneği Olarak Bir Deneyimin Değerlendirilmesi "Türk Kütüphaneciliği, Cilt 22, Sayı 1, ss. 107-128.